

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ІСТОРІЇ ТА АРХЕОЛОГІЇ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Протокол засідання

Вченої ради історичного факультету

14.06.2023 № 9

ПРОГРАМА

атестаційного екзамену зі спеціальності

для здобувачів

другого (магістерського) рівня вищої освіти

освітньо-професійна програма «Середня освіта. Історія»

спеціальність 014 «Середня освіта (Історія)»

програма підсумкового атестаційного екзамену зі спеціальності
для здобувачів вищої освіти освітньо-професійної програми Середня освіта. Історія.

Розробники: В.М. Романцов, професор кафедри історії та археології,
доктор історичних наук
Ю.В. Коробка, доцент кафедри історії та археології,
кандидат історичних наук
Н.Ф. Шипік, доцент кафедри історії та археології,
кандидат історичних наук
С.В. Новікова, доцент кафедри історії та археології,
кандидат історичних наук

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри історії та
археології Протокол від 16.05.2023 року № 14

МДУ, 2023 рік
Київ, 2023 рік

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Формою атестаційного екзамену зі спеціальності для студентів освітнього ступеня «Магістр» спеціальності 014.03 «Середня освіта (Історія)» є усний екзамен.

Програма атестаційного екзамену зі спеціальності побудована на основі фахових навчальних дисциплін, що входять до програми підготовки студентів освітнього ступеня «Магістр» і забезпечують основу теоретичної підготовки до виконання кваліфікаційних обов'язків фахівця з історії та освіти.

Атестаційний екзамен зі спеціальності є формою визначення ступеня готовності випускників, які мають вищу освіту за освітнім ступенем «Магістр», до здійснення самостійної професійної діяльності за обраним фахом. Аналіз отриманих результатів під час іспиту дозволяє визначити досягнення і з'ясувати недоліки у підготовці фахівців з метою отримання кваліфікації «Магістр освіти. Вчитель історії».

Основна мета атестаційного екзамену полягає у визначенні відповідності професійної підготовки випускників спеціальності 014.03 «Середня освіта (Історія)» вимогам Стандарту вищої освіти та освітньо-професійної програми.

Підсумкова атестація відбуватиметься у формі атестаційного екзамену за спеціальністю. На іспиті здобувач має продемонструвати вміння відстоювати знання з історії, історії України, актуальних проблем української історіографії, методики викладання історії в закладах загальної середньої освіти та формування вмінь та навичок професійної викладацької діяльності і готовність реалізувати отриманні знання і вміння у своїй майбутній професійній діяльності.

Атестаційний екзамен за спеціальністю формує наступні компетентності та результати навчання.

Перелік компетентностей випускника

Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузях історії та освіти, професійній діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог	
Загальні компетентності	– здатність до критичного, абстрактного мислення, аналізу і синтезу;	ЗК-1
	– здатність діяти соціально відповідально та громадянськи свідомо на основі загальнолюдських ціннісних орієнтирів, дотримуватися основ безпеки професійної діяльності та здорового способу життя;	ЗК-2
		ЗК-3

	– здатність володіти базовими знаннями з методології наукових досліджень в обсязі, необхідному для здійснення професійної науково-дослідної діяльності; – здатність до збору, обробки, збереження, продукування і передачі професійно важливої інформації з метою її використання в рамках професійного, дослідницького контенту, застосовувати знання у практичних ситуаціях; – здатність ефективно формувати комунікаційну стратегію, працювати в команді з дотриманням етичних норм та цінностей мультикультурного суспільства, здійснювати наукову полеміку та спілкування державною та іноземною мовами; – здатність до генерування нових ідей, виявлення та розв’язання проблем, ініціативності та підприємливості; – здатність вчитися самостійно і автономно, розробляти власну траєкторію саморозвитку упродовж життя.	ЗК-4 ЗК-5 ЗК-6 ЗК-7
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності	– здатність відтворювати, пояснювати та аналізувати новітні досягнення з історії України та всесвітньої історії, історіографії та методології історичної науки, джерелознавстві; – здатність інтерпретувати історичні процеси в Україні в контексті загальноісторичного всесвітнього простору, критично оцінювати історичні джерела; – здатність застосовувати отримані знання для вирішення конкретних завдань, що виникають в розвитку сучасного історичної науки; – здатність використовувати відповідну термінологію та форми вираження дисципліни в усній та письмовій формах рідною чи іноземною мовами; – здатність здійснювати навчально-методичну діяльність у закладах загальної середньої освіти; – здатність застосовувати та розробляти нові підходи до вирішення задач дослідницького та/або інноваційного характеру в сфері освіти;	СК-1 СК-2 СК-3 СК-4 СК-5 СК-6 СК-7

	– здатність враховувати різноманітність, індивідуальні особливості здобувачів у плануванні та реалізації освітнього процесу в закладі освіти; – здатність здійснювати експертизу та надавати консультації з питань освітньої політики та інновацій в освіті; – здатність розробляти і реалізовувати нові освітні інструменти, проекти та інтегрувати їх в освітнє середовище закладу освіти; – здатність до використання сучасних інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій у освітній та дослідницькій діяльності.	СК-8 СК-9 СК-10

**2. ПЕРЕЛІК ПРОГРАМНИХ ПИТАНЬ З ДИСЦИПЛІН ДЛЯ
СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ
«СЕРЕДНЯ ОСВІТА (ІСТОРІЯ)»
ОС «МАГІСТР» ДЕННОЇ/ЗАОЧНОЇ ФОРМ НАВЧАННЯ**

Історія України. Сучасне бачення

1. Історія України та подолання історичних міфів.
2. Радянський Голодомор в Україні 1932–1933 рр.
3. Сучасний український дискурс Другої світової війни.
4. Місце ОУН і УПА у визвольній боротьбі в Україні в роки Другої світової війни.
5. Місце Євромайдану та Революції Гідності в суспільно-політичному розвитку України.
6. Російсько-українська війна 2014 – 2022 рр. та її вплив на українське суспільство. Українська держава у боротьбі проти російської військової агресії.
7. Повномасштабна військова агресія Росії в Україні. Визвольна війна України проти рашистських загарбників (2022 – 2023 рр.) Міжнародна підтримка України.

Актуальні проблеми української історіографії

8. Українська історична наука під тиском комуністичної ідеології у 1950 – 1980-х роках. Інститут історії України АН УРСР, Український історичний журнал. Наукові долі істориків О. Компан, М. Брайчевського за радянського часу.
9. Наукова творчість та організаторська діяльність українських зарубіжних істориків Д. Дорошенка, Н. Полонської-Василенко, І. Лисяка-Рудницького, Л. Винара, О. Прицака у 1940 – 1980-х роках.
10. Змістовне та методологічне оновлення української історичної науки у пострадянський час.
11. С. Плохій у сучасній українській історіографії.
12. Наукові дослідження істориків МДУ.

Екскурсійна робота

13. Професійна майстерність екскурсовода.
14. Методика проведення екскурсій.

Маріупольський повіт на шляхах суспільної модернізації (1790-1917 рр.)

15. Маріупольське повітове земство. Маріупольська міська дума в 1872-1914 рр.
16. Добровичинці та громадські діячі українського Надазов'я у другій половині XIX – на початку XX ст.
17. Міський голова Маріуполя Іван Попов.
18. Маріупольські греки – конфесійно-територіально-становна спільнота.
19. В. Нільсен міський архітектор Маріуполя.
20. Початкова освіта в Маріупольському повіті.

Методика викладання історії в закладах загальної середньої освіти

21. Методика викладання історії в школі: наука, навчальна дисципліна.
22. Сутність уроку історії та історія його введення в шкільний курс.
23. Класифікація уроків історії. Типи, форми, види уроків.
24. Комбінований урок.
25. Форми уроків за способами організації.
26. Види уроків за основним методом проведення.
27. Загальна характеристика позаурочної роботи.
28. Система форм позаурочної роботи.
29. Методи та прийоми позаурочної роботи.
30. Підготовка вчителя.

3. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Відповідно до Положення про порядок створення та організацію роботи Екзаменаційної комісії у Маріупольському державному університеті від 24.06.2021 № 211 атестація здобувачів вищої освіти приймається Екзаменаційною комісією, склад якої затверджується наказом ректора Університету. Екзаменаційний контроль проводиться у відповідності до навчального плану. Питання, що виносяться на екзамен, складаються на основі навчальних програм. Атестація здобувачів вищої освіти спеціальності «Середня освіта (Історія)» за ОС «Магістр» здійснюється у формі атестаційного екзамену зі спеціальності.

Повнота відповідей студентів визначається та фіксується відповідно до декількох шкал оцінювання:

- національна шкала оцінювання: «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»;
- шкала ECTS: «A», «B», «C», «D», «E», «F».

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ECTS	Значення оцінки ECTS	Критерії оцінювання
90-100	A	відмінно	Студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили
82-89	B	дуже добре	Студент вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна
74-81	C	добре	Студент вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність;

			виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок
64-73	D	задовільно	Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих
60-63	E	достатньо	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання семестрового контролю	Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням залікового кредиту	Студент володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів

Підсумкова оцінка атестаційного екзамену визначається як середня з позитивних оцінок за кожен вид екзаменаційних завдань. Оцінки атестаційного екзамену виставляє кожен член комісії.

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Васильєва М.П. Основи педагогічної деонтології: навч. посіб. Харків: Нове слово, 2003. 200 с.
2. Васюк О. В. Порівняльна педагогіка: підруч. / О. В. Васюк. – Київ –Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М., 2016. 408 с.
3. Васянович Г.П. Педагогічна етика : навчальний посібник / Г.П.Васянович, К.:Академвидав, 2011. 254 с.
4. Війна і міф. Невідома Друга світова / за заг. ред. О. Зінченка, В. В'ятровича, М. Майорова. – Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного дозвілля», 2016. 272 с
5. В'ятрович В. Наша столітня. Короткі нариси про довгу війну. Харків: Ранок, 2023. 256 с.
6. Гардінг Л. Вторгнення. За лаштунками кривавої війни Росії та боротьби України за виживання. Харків: Віват, 2023. 352 с.
7. Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної нації ХІХ – ХХ ст. Навч. Науково-популярне видання. – К.: Преса України, 2019. 656 с.
8. Грицак Я. Подолати минуле: глобальна історія України. Київ: Портал, 2021. 408 с.
9. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології : підруч. – К. : Академвидав. 2015.
10. Довідник з історії України / І.З.Підкова, Р.М.Шуст. - К.: Генеза, 2002. 1136 с.
11. Дорошко М. Неоголошені війни Росії проти України у ХХ – на початку ХХІ ст.: причини і наслідки. Київ: Ніка-Центр, 2020. 192 с.
12. Скульчик Є. С. Імперія пам'яті. Російсько-українські стосунки в радянській історичній уяві. – К.: Критика, 2008. 303 с.
13. Скульчик С. Історія України: становлення модерної нації / За ред. М. Климчука; Авториз. пер. з англ. А. Цимбал. – К.: Laurus, 2011. 376 с.
14. Зашкільняк Л. Сучасна світова історіографія: Посібник для студентів і істор. спец-йуніверситетів – Львів: Паіс, 2007, 312 с.
15. Зашкільняк Л.Замітки про сучасну українську історіографію // Україна ХХ ст.:культура, ідеологія, політика. - Київ: Інститут історії України НАН України, 2009. №15. С. 13-29.
16. Історіографічна класика. Антологія української історичної думки ХІХ – ХХ ст. Київ: НАН України. Ін-т історії України, 2020. 600 с.
17. Історія України: нове бачення / В.Ф.Верстюк, О.В.Гарань, О.І.Гуржій та ін.; під ред. В.А. Смолія. Київ: "Альтернативи", 2000. 464 с.
18. Калакура Я. Українська історіографія: Курс лекцій. К.: Генеза, 2004. 496 с.
19. Касьянов Г. Україна 1991-2007 рр: нариси новітньої історії / Г. Касьянов. К.: Наш час, 2008. 432 с.
20. Касьянов Г.В. Національні історії та сучасна історіографія: Виклики й небезпеки при написанні нової історії України / Г.В. Касьянов, О.П. Толочко // Український історичний журнал. 2012. №6. С. 4-24.
21. Касьянов Г. Розрита могила. Голод 1932 – 1933 років у політиці пам'яті та історії (1980-ті – 2000-ні). Харків: Фоліо, 2020. 298 с.
22. Кизенко В. І. Варіативний компонент змісту освіти в основній і старшій школі:

- теорія і практика : [монографія]: Бібліогр. С. 311–360 (443 назви); табл., рис. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2018. 405 с.
23. Кизенко В.І. Дидактичні засади формування навчальних профілів: посібник. – Педагогічна думка, 2010.
 24. Колесник І.І. Українська історіографія (XVIII – початок XX століття). К: Генеза, 2000. 256 с.
 25. Коробка В., Коробка Ю. Нариси історії міського самоврядування Маріуполя (1870 – 1914 рр.). Монографія. – Маріуполь, 2019. – 254 с.
 26. Кристопчук Т.Є. Педагогічна освіта в країнах Європейського Союзу : [монографія] /Т.Є. Кристопчук, за ред.. С.О.Сисоєвої. – Рівне : Волинські обереги, 2013. 484 с.
 27. Литвин В. М. Історія України: Новітня доба : навч. посіб. / В. М. Литвин, В. Ф. Колесник, А. Г. Слюсаренко, М. А. Боровик, І. К. Патриляк, О. І. Петасюк, С. Ф. Пивовар, А. М. Пижик, Г. П. Савченко, О. О. Смержевська, Г. С. Черевичний; ред.: В.М. Литвин. - К. : Академвидав, 2012. 479 с.
 28. Литвин В.М. Історія України у 3-х томах: Новітній час (1914-2004). Книга перша / В.М. Видавничий дім "Альтернативи, 2005. – 638 с.
 29. Матеріали міжнародного науково-інформаційного круглого столу «Козацький фактор» у сучасній російсько-українській війні й досвід ХХ ст. Львів: Видавництво Українського католицького університету. 2023. 168 с.
 30. Новітня історія України (1900 – 2000)/ А.Г.Слюсаренко, В.І.Гусев, В.П. Дрожжин та ін.. – К.:Вища школа., 2000. 663 с.
 31. ПЕРЕЛОМ: Війна Росії проти України у часових пластах і просторах минувшини. Діалоги з істориками. У двох книгах. Відпов. ред. Валерій Смолій; упоряд.: Геннадій Боряк, Олексій Ясь. Київ: НАН України. Ін-тут історії України, 2022. Книга 1. 800 с.
 32. ПЕРЕЛОМ: Війна Росії проти України у часових пластах і просторах минувшини. Діалоги з істориками. У двох книгах. Відпов. ред. Валерій Смолій; упоряд.: Геннадій Боряк, Олексій Ясь. Київ: НАН України. Ін-тут історії України, 2022. Книга 2. 801–1555 с.; іл.
 33. ПЕРЕЛОМ: Війна Росії проти України у часових пластах і просторах минувшини. Діалоги з істориками. Відпов. ред. Валерій Смолій; упоряд.: Геннадій Боряк, Олексій Ясь, Світлана Блащук. Київ: НАН України. Ін-тут історії України, 2023. Книга 3. 844 с.; іл.
 34. Плохій С. Брама Європи / Сергій Плохій ; пер. з англ. Романа Клочка. — Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016.– 496 с.
 35. Потульницький В.А. Українська та світова історична наука// Укр. іст. журнал. – 2000. - №1, 2.
 36. Про стан розвитку громадянського суспільства в Україні : аналіт. доповідь / [Яблонський В. М., Балакірєва О. М., Бондар Т. В. та ін.]; за заг. ред. О. А. Корнієвського. – К. : НІСД, 2017. 56 с.
 37. Пшенична Л. В. Менеджмент в освіті [Текст] : навчально-методичний посібник / Л. В. Пшенична ; Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Сумський держ. пед. ун.-т ім. А. С. Макаренка. – Суми : ВВП «Мрія» ТОВ, 2012. 214 с.
 38. Романцов В. М. Становлення концепції дослідження Української революції

- 1917 – 1921 рр. // Україна у світовому історичному просторі: зб. матеріалів Всеукр. наук. - практ. конф. м. Маріуполь, 21 квітня 2017 р. / під заг. ред. К. В. Балабанова. – Маріуполь: МДУ, 2017. С. 28 – 32.
39. Русначенко А. Нариси новітньої історії України Кн. 3. Київ: Видавець Олег Філюк, 2017. 627 с. Розділ 3. Україна в Другій світовій війні.
40. Сисоєва С.О., Кристопчук Т.Є. Освітні системи країн Європейського Союзу: загальна характеристика : навч. посібник / С.О.Сисоєва, Т.Є. Кристопчук; Київський ун-т ім. Бориса Грінченка. – Рівне: Овід, 2012. 352 с.
41. Україна після Євромайдану: досягнення та виклики /Ред. М. Яковлев, О. Гарань. – Київ: Фонд «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва, 2015. 132 с.